

УДК 371.13 + 371.78

Наталія Корольова, кандидат педагогічних наук,
кафедра педагогіки та методики професійного навчання
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Традиційно вважається, що основне завдання вищої школи – дати необхідну професійну освіту, але не менш важливе завдання зберегти у процесі навчання здоров'я студентів. У вирішенні цього завдання можуть допомогти здоров'язберігаючі технології. Отже, у статті розкритий зміст понять “здоров'язберігаючі технології”, “здоров'я”, “здоров'язбереження”, “технології”.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, здоров'я, технології, освіта, педагогічна технологія.

Літ. 14.

Наталья Королева, кандидат педагогических наук,
кафедра педагогики и методики профессионального обучения
Украинской инженерно-педагогической академии, г. Харьков

ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Традиционно считается, что основная задача высшей школы – дать необходимое профессиональное образование, но не менее важная задача сохранить в процессе обучения здоровья студентов. В решении этой задачи могут помочь здоровьесберегающие технологии. Итак, в статье раскрыто содержание понятий “здоровьесберегающие технологии”, “здоровье”, “здоровьесбережение”, “технологии”.

Ключевые слова: здоровьесберегающие технологии, здоровье, технологии, образование, педагогическая технология.

Natalia Korolyova, Ph.D. (Pedagogic)
Pedagogic and Methods of Professional Teaching Department
Ukrainian Engineer and Pedagogical Academy, Kharkiv

HEALTH SAVING TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL PROCESS

Traditionally it is considered that the main task of higher education is to give the necessary professional education, but not less important task is to keep the learning process of students' health. In this task can help health saving technologies. So, in the article disclosed the content of the concepts of “health saving technologies”, “health”, “health protection”, “technologies”.

Keywords: health saving technologies, health, technology, education, pedagogical technology.

Постановка проблеми. Стан здоров'я населення – найважливіший фактор сталого розвитку суспільства і індикатор потенційних можливостей держави. Висунення проблеми здоров'я в число пріоритетних завдань суспільного розвитку обумовлює актуальність теоретичної і практичної розробки даної проблеми, визначаючи необхідність розгортання відповідних наукових досліджень і вироблення методичних та організаційних підходів до збереження здоров'я населення.

Теоретики і практики в області здоров'я і оздоровлення шукають різні можливості, щоб зберегти і розвинути, здоров'я і окремої людини, і народу в цілому, особливо дітей, підлітків, молоді. Тому дослідження стану здоров'я студентів, виявлення факторів, які впливають на їх здоров'я, визначення шляхів покращення їх стану, здобувають особливо важливе значення. У цьому

зв'язку особливу роль набуває проблема здоров'язбереження в системі освіти. При цьому компетентність майбутнього інженера-педагога в області реалізації здоров'язберігаючого підходу виступає як нова якість освітнього результату, інтегрована характеристика, що визначає здібність фахівця ефективно вирішувати дидактичні проблеми здоров'язбереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчує, що проблема використання майбутніми педагогами здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності досліджується вченими у різних напрямках: проблему навчання і виховання здорової людини, створення здорових умов навчання розглядалися у працях К. Гельвеція, Я. Коменського, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, П. Блонського, Л. Виготського, К. Ушинського, В. Сухомлинського; збереженню здоров'я підлітків, юнацтва, підготовки їх до підтримання

здорового способу життя були розглянуті в працях таких вчених, як Н. Амосов, В. Ананьєв, М. Антропова, Г. Апанасенко, В. Бальсевич, Г. Богданов, В. Козлова та ін.; психолого-педагогічні підходи до здійснення здоров'язберігаючої спрямованості освітніх процесів розкриті в роботах Ю. Андрєєва, С. Громбаха, Г. Зайцева, С. Серікова, С. Смирнова, Л. Щедріної та ін.

Формулювання мети статті та завдань.

Метою та завданнями статті є обґрунтування сутності поняття здоров'язберігаючих технологій.

Виклад основного матеріалу. Поняття “здоров'язберігаючі технології” нерозривно пов'язане з такими провідними категоріями, як “здоров'я”, “здоров'язбереження”, “технології”. Розглянемо ці поняття.

Питання здоров'я завжди посідали одне з провідних місць у житті людини, незалежно від її віку та професійної діяльності.

Саме тому феномен здоров'я протягом усієї історії людства привертав увагу багатьох дослідників, котрі напружували значну кількість різноманітних характеристик цього явища.

Слід зазначити, що, незважаючи на надзвичайну цінність категорії “здоров'я”, й донині немає його загально визнаного наукового визначення: у наукових джерелах існує понад 300 визначень поняття “здоров'я” [11].

Починаючи з давніх-давен до сьогодні (Алкмеон, Цицерон, К. Ясперс, К. Роджерс, К. Юнг, Г. Апанасенко, І. Брехман, М. Гончаренко, Е. Казін, Ю. Лісичин, Ю. Науменко, Л. Попова, В. Шкуркіна та ін.) спостерігається підхід до здоров'я людини як до цілісності, тобто здоров'я не зводиться лише до фізичного стану особистості, а передбачає баланс різних складників життєдіяльності людини, її психоемоційну врівноваженість, соціальне, моральне здоров'я.

Найбільш поширеним у наукових джерелах є визначення здоров'я, зафіксоване у статуті Всесвітньої організація охорони здоров'я: “Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя людини, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів” [4].

У Національній програмі “Діти України” до поняття “здоров'я” включаються його чотири аспекти, а саме: фізичний – правильне функціонування всіх систем фізичної досконалості і загальна фізична працездатність, загартованість організму, дотримання раціонального режиму дня, виконання вимог особистої гігієни, правильне харчування; психічний (психологічний комфорт) – відповідність когнітивної діяльності календарному віку, розвиненість довільних

психічних процесів, наявність саморегуляції; наявність адекватних позитивних емоцій; відсутність акцентуацій характеру; відсутність шкідливих звичок; соціальний (соціальне благополуччя) – це передусім сформована громадянська відповідальність за виконання соціальних ролей у суспільстві; позитивно спрямована комунікативність; доброзичливість у ставленні до молодших, здатність до самоактуалізації у колективі, самовиховання; духовний (душевний) – пріоритетність загальноосвітніх цінностей; наявність позитивного ідеалу у відповідності з національними та духовними традиціями, працелюбність, доброчинність, відчуття прекрасного в житті, природі, мистецтві [5].

Педагогічна свідомість під здоров'ям має на увазі достатньо широке розуміння цього поняття, що включає такі складові, як духовне, психічне, фізичне та соціальне здоров'я. Ці складові, взаємодіючи, взаємовпливаючи один на одне, інтегруючись, створюють здоров'я людини як цілісність і як цінність [8].

Виходячи з вище викладеного, в даному дослідженні під поняттям “здоров'я” будемо розуміти стан повного фізичного, психічного, соціального та духовного благополуччя людини.

Слід відмітити, що терміни “здоров'язбереження”, “збереження здоров'я”, “охорона здоров'я”, “зміцнення здоров'я” достатньо часто використовуються в наукових працях. Разом із тим термін “здоров'язбереження” на сьогодні не має однозначного визначення. Проведений науковий пошук дозволив виділити найбільш поширені підходи до визначення сутності терміну здоров'язбереження.

Так, Н. Панчук під здоров'язбереженням розуміє систему заходів, що забезпечують гармонійний духовний та фізичний розвиток особистості, запобігання захворювань, а також діяльність, спрямовану на збереження і підвищення рівня здоров'я тих, хто навчається [7].

О. Глебова стверджує, що здоров'язбереження – це процес збереження й зміцнення здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної й емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я й здоров'я оточуючих на основі усвідомлення особистої відповідальності [1].

Г. Серіков визначає здоров'язбереження як процес розв'язання освітніх завдань з урахуванням стану здоров'я учасників навчального процесу та з метою його збереження й по можливості зміцнення [9].

Н. Суворова розглядає здоров'язбереження як

реалізація методів і засобів навчання відповідно до фізіолого-психологічних принципів збереження здоров'я [13].

В. Сфімова тлумачить здоров'язбереження як систему педагогічних дій, що дозволяє не витратити даремно, не руйнувати фізичне, психічне й соціальне благополуччя підлітків та реалізується через освітні технології з урахуванням вікових і психофізіологічних особливостей тих, хто навчається [2].

Таким чином, здоров'язбереження в педагогічному аспекті як навчально-виховний процес, що передбачає створення безпечних і комфортних умов перебування вихованців у навчальному закладі, запобігання стресів і перевантажень, забезпечення цілісного розвитку особистості й тим самим сприяє збереженню та зміцненню здоров'я тих, хто навчається.

У межах навчально-виховного процесу розв'язання проблеми здоров'язбереження у тих, хто навчається має декілька напрямів [10]:

- медико-гігієнічний (забезпечення санітарно-гігієнічних умов; аналіз рівня захворюваності, динаміка здоров'я; проведення заходів із санітарно-гігієнічної просвіти; організація профілактичних заходів тощо);

- фізкультурно-оздоровчий (закалювання; проведення занять із тренування розвитку сили, витривалості, швидкості, гнучкості тощо);

- екологічно-здоров'язберігаючий (проведення заходів із створення природовідповідних, екологічно оптимальних умов життя й діяльності учасників освітнього процесу);

- забезпечення безпеки життєдіяльності (створення безпечних умов навчання й праці тощо);

- освітній, що пов'язаний із запровадженням освітніх здоров'язберігаючих технологій.

Реалізація саме освітнього напрямку потребує особливої уваги при підготовці майбутніх інженерів-педагогів. З'ясуємо суть категорії освітньої здоров'язберігаючої технології.

Багато підходів до розкриття категорії "освітні здоров'язберігаючі технології" наведені у наукових джерелах.

Необхідно відзначити, що в реальній освітній практиці спостерігаються певні спірні підходи до тлумачення суті освітніх здоров'язберігаючих технологій.

Так, М. Смирнов під здоров'язберігаючими технологіями розуміє комплексну, побудовану на єдиній методологічній основі, систему організаційних і психолого-педагогічних прийомів, методів, технологій, спрямованих на охорону й зміцнення здоров'я тих, хто навчається,

формування в них культури здоров'я, особистісних якостей, які сприяють його збереженню й зміцненню, формування уявлення про здоров'я як цінність, а також мотивацію на ведення здорового способу життя [10].

А. Міт'яєва розглядає здоров'язберігаючі освітні технології як якісну характеристику будь-якої освітньої технології, її "сертифікат безпеки для здоров'я" і як сукупність тих принципів, прийомів, методів педагогічної роботи, що, доповнюючи традиційні технології навчання й виховання, наділяють їх ознакою здоров'язбереження [6].

В. Сонькін визначає здоров'язберігаючі освітні технології як сприятливі умови навчання в закладі (відсутність стресів, адекватність вимог, адекватність методик навчання й виховання); оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей і гігієнічних вимог; необхідний, достатній і раціонально організований руховий режим [14].

Н. Соловійова стверджує що здоров'язберігаючі освітні технології – це функціональна система організаційних способів управління навчально-пізнавальною та практичною діяльністю тих, хто навчається, яка науково й інструментально забезпечує збереження й зміцнення їхнього здоров'я [12].

М. Зотова до категорії "освітні здоров'язберігаючі технології" відносить здоров'язрозвиваючу діяльність, що по-новому вибудовує відносини між освітою й вихованням, переводить їх у межі життєзабезпечувального процесу, спрямованого на збереження та примноження здоров'я учасників цього процесу. Ці технології покликані забезпечити розвиток природних здібностей людини, її розуму, моральних і естетичних почуттів, потреби в діяльності, оволодінні досвідом спілкування з людьми, природою, мистецтвом [3].

Аналіз психолого-педагогічних джерел (М. Бершадський, В. Безпалько, В. Гузєєв, В. Євдокимов, І. Ісаєв, М. Кларин, О. Пехота, О. Пометун, І. Прокопенко, Г. Селевко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, А. Старєва, Т. Шамова, Г. Щуркова та інші) доводить, що педагогічна технологія (від грец. "techne" – мистецтво, майстерність, уміння і "logos" – поняття, навчання) визначається як сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу або напівфабрикату, які здійснюються в процесі виготовлення продукції. Під технологією розуміють сукупність і послідовність методів і процесів перетворення початкових матеріалів, які дозволяють одержати продукцію із заданими параметрами.

Існує більше 300 визначень понять “педагогічна технологія” і “технологія навчання”. Наведемо деякі з них:

- педагогічна технологія – це організований, цілеспрямований, педагогічний вплив на навчальний процес (Б. Лихачов);

- педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. Беспалько);

- педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (І. Волков);

- педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації і проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для студентів і вчителів (В. Монахов);

- педагогічна технологія – це послідовний і безперервний рух взаємопов'язаних компонентів, етапів, станів педагогічного процесу і дій його учасників (Л. Столярченко).

За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням людських і технічних ресурсів, а також – їх взаємодії. Вона ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти. Педагогічна технологія включає технологію навчання (дидактична технологія), виховання і розвитку студентів.

Проведений аналіз наукових праць, присвячених педагогічним технологіям, дозволяє зробити висновок про те, що освітня технологія – це педагогічна система, яка інтегрує способи та засоби організації, проведення, управління освітнім процесом, спрямовані на підвищення його ефективності через досягнення запланованих результатів з одночасним забезпеченням сприятливих умов для всіх учасників педагогічного процесу.

Узагальнення вище здійсненого наукового пошуку надало можливість розкрити сутність освітніх здоров'язберігаючих технологій як сукупності засобів, методів, форм, прийомів організації та проведення навчально-виховного процесу, спрямованого на здоров'язбереження тих, хто навчається (створення безпечних і комфортних умов перебування вихованців у навчальному закладі, запобігання стресів і перевантажень, забезпечення цілісного розвитку особистості).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведений науковий пошук і узагальнення вище викладеного свідчить про те, що здоров'язберігаючими технологіями можуть

виступати багато з добре відомих педагогам прийомів і методів роботи, технологій, підходів до навчання студентів. І таким чином, поняття “здоров'язберігаючі технології” можна віднести до якісної характеристики будь-якої освітньої технології, що показує, наскільки в реалізації даної технології розв'язуються завдання збереження здоров'я учнів (А. Мітяєва, Л. Тихомірова) [6, 14].

Водночас реалізація здоров'язберігаючих технологій вимагає постійного прагнення інженера-педагога до самовдосконалення. З огляду на це актуалізується проблема особистісно-професійної підготовленості педагога, його здатності реалізовувати здоров'язберігальний потенціал освітніх технологій.

1. Глебова Е.И. *Здоровьесбережение как средство повышения эффективности обучения студентов вуза: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. педаг. наук: спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования”* / Е.И.Глебова. – Екатеринбург, 2005. – 28 с.

2. Ефимова В.М. *Здоровьесбережение как аспект педагогической деятельности: материалы VI Міжнар. конф. [“Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку”]*, (Харків, 3 – 5 квітня, 2008) / Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.М. Каразіна. – Харків, 2008. – Т. 2. – С. 44 – 50.

3. Зотова М.О. *Особенности применения здоровьеразвивающих технологий в формировании культуры здоровья школьников* / М.О. Зотова // *Современные проблемы науки и образования*. – 2009. – №3.

4. *Краткая медицинская энциклопедия: в 3-х т. [гл. ред. Б.В.Петровский]. – 2-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – Т.1. – 624 с.*

5. Маркова А.К. *Психология труда учителя: книга для учителя* / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.

6. Митяева А.М. *Здоровьесберегающие педагогические технологии: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений* / А.М. Митяева. – М.: Издательский центр “Академия”, 2008. – 192 с.

7. Панчук Н.С. *Формирование здоровьесберегающей ответственности студентов вуза: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. педаг. наук: спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования”* / Н.С. Панчук. – Кемерово, 2007. – 28 с.

8. Савченко О.Я. *Реформування шкільної освіти і реалізація її оздоровчої функції* / О.Я. Савченко // *Шлях освіти*. – 2002. – №1. – С. 2 – 6.

9. Сериков Г.Н. *Здоровьесбережение в гуманном образовании* / Г.Н. Сериков. – Екатеринбург; Челябинск, 1999. – 242 с.

10. Смирнов Н.К. *Здоровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе* / Н.К. Смирнов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: АРКТИ, 2006. – 320 с.

КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВТНЗ

11. *Современные технологии сохранения и укрепления детей: Учебное пособие / Под общ. ред. Н.В. Сократова. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 224 с.*

12. *Соловьева Н.И. Концепция здоровьесберегающей технологии в образовании и организационно-методические подходы ее реализации / Н.И. Соловьева // ЭКО. – 2004. – №17. – С. 23 – 28.*

13. *Суворова Н.В. Послевузовская подготовка*

учителя к организации здоровьесберегающего обучения: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. педаг. наук: спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / Н.В. Суворова. – Красноярск, 2006. – 24 с.

14. *Физическая культура и здоровье: монография / [Лотоненко А.В., Гостев Г.Р., Гостева С.Р., Григорьев О.А.]. – М.: “Еврошкола”, 2008. – 450 с.*

Стаття надійшла до редакції 20.05.2014

УДК 881.111:378.147.091.3

Зоя Корнева, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВТНЗ

Стаття присвячена актуальній проблемі визначення компонентного складу іноземної професійно орієнтованої комунікативної компетентності, що формується у студентів ВТНЗ. Зокрема, у структурі аналізованої комунікативної компетентності виділено такі складники, як лінгвістичний, соціолінгвістичний, психологічний та предметний.

Ключові слова: іноземна професійно орієнтована комунікативна компетентність, лінгвістична, соціолінгвістична, психологічна та предметна компетентності.

Літ. 10.

Зоя Корнева, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории, практики и перевода английского языка
Национального технического университета Украины “Киевский политехнический институт”

КОМПОНЕНТНЫЙ СОСТАВ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Статья посвящена актуальной проблеме определения компонентного состава иноязычной профессионально ориентированной коммуникативной компетентности, формируемой у студентов высших технических учебных заведений. В частности, в структуре анализируемой компетентности определены такие составляющие, как лингвистическая, социолингвистическая, психологическая и предметная.

Ключевые слова: иноязычная профессионально ориентированная коммуникативная компетентность, лингвистическая, социолингвистическая, психологическая и предметная компетентности.

Zoya Kornieva, Ph.D.(Pedagogic), Assistant Professor the English Language Theory and Translation Department
National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”

CONSTITUENTS OF THE FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPED AT TERTIARY SCHOOLS

The article deals with the topical problem of identifying the constituents of the foreign language professional communicative competence developed at tertiary schools. In particular, the competence analysed comprises linguistic, sociolinguistic, psychological and content constituents.

Keywords: foreign language professional communicative competence, linguistic, sociolinguistic, psychological and contents competences.

Постановка проблеми. Навчити студента технічного профілю усно та письмово спілкуватися іноземною мовою, чітко та логічно висловлювати свої думки, вміти переконувати, аргументовано доводити свою позицію та одночасно вислуховувати

мовлення іноземного партнера – складне завдання, в першу чергу через те, що спілкування іноземною мовою – не просто вербальний процес. Його ефективність у професійному спілкуванні залежить від таких факторів, як умови, ситуації, культура спілкування, правила мовленнєвого